

Vlaams
Parlement

ingediend op **749** (2015-2016) – Nr. 1
27 april 2016 (2015-2016)

Voorstel van bijzonder decreet

van Wouter Vanbesien

houdende de organisatie van volksraadplegingen
in het Vlaamse Gewest

TOELICHTING

1. Algemeen

De zesde staatshervorming maakt het mogelijk dat Vlaanderen gewestelijke volksraadplegingen organiseert. Er is één voorwaarde. Via een bijzonder decreet moet het praktische verloop van zo'n volksraadpleging worden vastgelegd. Dat is het doel van dit voorstel van bijzonder decreet: het zorgt voor de Vlaamse implementatie van de gewestelijke volksraadpleging.

Uitgangspunt is om – uiteraard binnen het grondwettelijke en wettelijke kader – mogelijkheden voor een volksraadpleging te bieden en dat zo ruim mogelijk te doen. Het is immers van groot belang dat we de impact van de burgers op het beleid verhogen. Daar is behoefte aan. De representatieve democratie, waarbij burgers één keer om de vijf jaar hun stem mogen uitbrengen, is onvoldoende als instrument om onze democratie vorm te geven. We bevinden ons in een tijd waarin burgers meer betrokken willen worden bij het politieke en maatschappelijke debat en zelf het heft in handen willen nemen. Onze democratie en onze politieke instellingen moeten zich daaraan aanpassen en daartoe veel meer kansen bieden. Het concreet mogelijk maken van een gewestelijke volksraadpleging is daarbij een belangrijke stap.

Dit voorstel van bijzonder decreet zorgt ervoor dat zowel burgers een volksraadpleging kunnen afdwingen, als dat de regering of een derde van het parlement uit eigen beweging de burgers kunnen raadplegen. Parlements- of regeringsleden houden zich hierbij aan het Reglement van het Vlaams Parlement.

Voor burgers die een volksraadpleging willen organiseren, geldt dat zij minstens 80.000 handtekeningen van inwoners van het Vlaamse Gewest ouder dan 16 jaar moeten inzamelen om een raadpleging af te dwingen. Die 80.000 inwoners moeten samen in minstens vier van de vijf kieskringen wonen, waarbij in minstens drie kieskringen 10.000 inwoners zich achter het initiatief moeten scharen. Deze spreiding garandeert dat het onderwerp het lokale karakter overstijgt.

De initiatiefnemers van de volksraadpleging leggen zelf hun vraag of vragen voor. Ze dienen die samen met de verzamelde handtekeningen in bij het Vlaams Parlement. Als het verzoek en de handtekeningen voldoen aan de vereisten beschreven in het decreet, zullen de initiatiefnemers worden uitgenodigd door het Vlaams Parlement. In onderling overleg en met toestemming van de initiatiefnemers kan eventueel beslist worden om de vraagstelling aan te passen vooraleer ze wordt doorgestuurd naar het Grondwettelijk Hof. Het parlement krijgt hiervoor 60 dagen de tijd. Het Grondwettelijk Hof zal onderzoeken of de aanvraag rechtsgeldig is. Indien ja, dan zal het Grondwettelijk Hof goedkeuring geven voor het opstarten van de volksraadpleging. Na de goedkeuring van het Grondwettelijk Hof zal de raadpleging ten vroegste 60 dagen en ten laatste 120 dagen na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad plaatsvinden.

Uiterlijk 30 dagen voor de volksraadpleging zal het Vlaams Parlement de Vlaamse bevolking op een voldoende en neutrale manier inlichten over de volksraadpleging en de vraag of vragen die daar voorliggen. Ook politieke partijen kunnen mee campagne voeren voorafgaand aan de raadpleging, maar de bedragen die ze hierbij mogen uitgeven worden geplafonneerd.

Om ervoor te zorgen dat de verschillende stembusgangen genoeg verspreid zijn, moet er tussen volksraadplegingen onderling en tussen volksraadplegingen en verkiezingen altijd minstens 120 dagen zitten. Een volksraadpleging kan wel op

dezelfde dag plaatsvinden als verkiezingen. Deelname aan de volksraadpleging is niet verplicht.

Om het overzichtelijk en werkbaar te houden, kunnen er maximaal twee onderwerpen tegelijkertijd worden behandeld tijdens een volksraadpleging en kan een bevraging over een bepaald onderwerp slechts eenmaal gedurende een legislatuur georganiseerd worden.

De stemmen worden geteld op voorwaarde dat ten minste 10 percent van de stemgerechtigden heeft deelgenomen. Binnen de 30 dagen na de volksraadpleging wordt het resultaat in het Vlaams Parlement besproken. De bespreking wordt afgerond met de stemming over één of meer moties die handelen over welke gevolgen er gegeven worden aan de uitkomst van de volksraadpleging.

2. Commentaar bij de artikelen

Artikel 2

Het artikel 39bis van de Grondwet luidt als volgt:

“Met uitsluiting van de aangelegenheden die betrekking hebben op de financiën of op de begroting of de aangelegenheden die met een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte stemmen worden geregeld, kan over de uitsluitend aan de gewestelijke organen opgedragen aangelegenheden, in het betrokken gewest, een volksraadpleging worden gehouden.”.

Belangrijk is dus dat enkel over thema's waar de gewesten voor bevoegd zijn, volksraadplegingen kunnen georganiseerd worden.

Als een derde van het parlement de burgers wil raadplegen, moet dit verzoek de steun hebben van parlamentsleden uit minstens twee fracties, om te voorkomen dat als één fractie meer dan een derde van de parlamentsleden zou tellen, de volksraadpleging als een instrument van één politieke partij zou kunnen gehanteerd worden.

Artikel 4

Er wordt verwezen naar lokale verkiezingen. Dit bedoelt dus gemeenteraadsverkiezingen, inclusief rechtstreeks verkozenschepenen of OCMW-raadsverkiezingen (in de zes randgemeenten rond Brussel).

Artikel 6

Hier wordt verwezen naar artikel 15 van het decreet over lokale volksraadplegingen. Deze bepaling regelt de kennisgeving door hoven en rechtbanken van personen die uitgesloten zijn van het kiesrecht of waarvan het kiesrecht is opgeschort.

Artikel 10

Als uit het onderzoek blijkt dat het verzoek voor gewestelijke volksraadpleging aan de vereisten voldoet, stuurt de voorzitter van het Vlaams Parlement het binnen de 60 dagen door naar het Grondwettelijk Hof. Dit is een 'termijn van orde', een normale, billijke termijn. Uiteraard vervalt het verzoek niet, als deze termijn niet zou gehaald worden.

Artikel 12

Het Reglement van het Vlaams Parlement bepaalt hoe het Vlaams Parlement de essentiële informatie over volksraadpleging verspreidt, omdat de manier waarop informatie wordt verspreid snel evolueert, en we dit dus niet in een bijzonder decreet moeten betonen.

Het is wel duidelijk dat de verspreiding maximaal moet gebeuren. Bij aanvang van dit decreet zou dit bijvoorbeeld kunnen gaan over:

- publicatie op de website van het Vlaams Parlement en op de website van de Vlaamse administratie;
- via een advertentie in ten minste drie Vlaamse dagbladen die verspreid over geheel Vlaanderen verschijnen;
- via een tv-spot die minstens driemaal wordt uitgezonden en een radiospot die minstens vijfmaal wordt uitgezonden op elk van de verschillende kanalen van de VRT.

Artikel 13

Het Vlaams Parlement verspreidt ook evenwichtige informatie en argumenten voor en tegen over het onderwerp van de volksraadpleging. Ook hier geldt dat we dit in het Reglement van het Vlaams Parlement concreet maken.

Ook hier is duidelijk dat de verspreiding maximaal moet gebeuren. Bij aanvang van dit decreet zou dit bijvoorbeeld kunnen gaan over een brochure die aan elk huisgezin wordt bezorgd samen met de oproepingsbrief.

Wouter VANBESIEN

VOORSTEL VAN BIJZONDER DECREET

Artikel 1. Dit bijzonder decreet regelt een gewestaangelegenheid.

Art. 2. Het Vlaams Parlement kan beslissen om overeenkomstig artikel 39bis van de Grondwet een volksraadpleging te houden indien daartoe een verzoek wordt ingediend door:

- 1° minstens 80.000 inwoners van het Vlaamse Gewest;
- 2° minstens een derde van de leden van het Vlaams Parlement, behorend tot minstens twee verschillende fracties;
- 3° de Vlaamse Regering.

Een verzoek voor een volksraadpleging dat uitgaat van de Vlaamse bevolking, wordt bovendien ondersteund door inwoners van minstens vier van de vijf kieskringen voor de verkiezingen van de rechtstreeks verkozen leden van het Vlaams Parlement, waarbij in minstens drie kieskringen 10.000 inwoners zich achter het initiatief scharen.

Het verzoek van de parlementsleden of van de Vlaamse Regering wordt ingediend overeenkomstig de bepalingen van het Reglement van het Vlaams Parlement.

Art. 3. Handtekeningen voor het verzoek voor een volksraadpleging dat uitgaat van de Vlaamse bevolking, kunnen worden ingezameld op de openbare weg en op publiek toegankelijke plaatsen. Het inzamelen is vrij en kan niet onderworpen worden aan een voorafgaande toestemming.

Art. 4. Een volksraadpleging mag niet plaatsvinden in de 120 dagen die voorafgaan aan of volgen op de dag van de verkiezingen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers, het Vlaams Parlement, het Europees Parlement of lokale of provinciale verkiezingen of een andere gewestelijke volksraadpleging.

Een volksraadpleging kan wel op dezelfde dag plaatsvinden als de verkiezingen bedoeld in het eerste lid.

Er kunnen maximaal twee onderwerpen behandeld worden in één volksraadpleging.

In het tijdvak tussen twee vernieuwingen voor het Vlaams Parlement kan slechts één volksraadpleging over hetzelfde onderwerp worden gehouden.

Art. 5. Een verzoek voor een volksraadpleging op verzoek van de Vlaamse bevolking is alleen ontvankelijk als het wordt ingediend door middel van een formulier, afgeleverd door het Vlaams Parlement, dat per aangetekend schrijven gericht wordt aan de voorzitter van het Vlaams Parlement.

Het verzoek bevat de volgende vermeldingen:

- 1° de vraag of vragen die zullen worden gesteld tijdens de raadpleging, geformuleerd op een dergelijke manier dat er geantwoord kan worden ofwel met Ja of Neen, ofwel volgens het principe van meerkeuzevragen;
- 2° een argumentatie die aantoont dat de gestelde vraag of vragen gaan over minstens één bevoegdheid van het Vlaamse Gewest;
- 3° de naam, voornamen, geboortedatum en woonplaats van de initiatiefnemers tot de raadpleging;
- 4° de naam, voornamen, geboortedatum en woonplaats van de personen die het verzoekschrift hebben ondertekend.

Art. 6. Om te mogen deelnemen aan een volksraadpleging, voldoet de deelnemer aan de volgende voorwaarden:

- 1° ingeschreven zijn of vermeld worden in het bevolkingsregister of vreemdelingenregister van een gemeente van het Vlaamse Gewest;
- 2° de volle leeftijd van 16 jaar hebben bereikt;
- 3° niet het voorwerp uitmaken van een veroordeling of beslissing die voor een kiezer van het Vlaams Parlement de uitsluiting of de schorsing van het kiesrecht met zich meebrengt.

Op de dertigste dag voor de raadpleging maakt de Vlaamse Regering een lijst op van deelnemers aan de volksraadpleging.

Op die lijst worden al de personen vermeld die voldoen aan de deelnemingsvoorwaarden.

De deelnemers die na het afsluiten van de deelnemerslijst voor de volksraadpleging, hun rechten, bepaald in het eerste en derde lid, verliezen, worden van de deelnemerslijst verwijderd.

Op alle categorieën die voldoen aan de voorwaarden, bepaald in het eerste lid, is artikel 15, §5, van het Lokaal en Provinciaal Kiesdecreet van 8 juli 2011 van toepassing.

Voor niet-Belgische onderdanen en voor Belgische onderdanen die jonger zijn dan achttien jaar wordt de kennisgeving door de parketten van de hoven en rechtbanken gedaan als de veroordeling of de internering, waartegen met geen gewoon rechtsmiddel meer kan worden opgekomen, zou hebben geleid tot uitsluiting van het kiesrecht of opschorting van dit recht als ze ten laste van een gemeenteraadskiezer werd uitgesproken. In geval van kennisgeving nadat de lijst van deelnemers is opgemaakt, worden de betrokkenen van deze lijst geschrapt.

Art. 7. De voorwaarden van artikel 6 moeten zijn vervuld op de datum waarop het verzoekschrift werd ingediend voor wie verzoekt om een volksraadpleging.

Voor wie deelneemt aan de volksraadpleging zijn de voorwaarden van artikel 6, eerste, tweede en derde lid, vervuld op de dag van de raadpleging. De voorwaarde van artikel 6, eerste lid, is vervuld op de dag waarop de lijst van de deelnemers aan de volksraadpleging worden afgesloten.

Art. 8. Het Vlaams Parlement onderzoekt of het verzoek voldoet aan de vereisten, bepaald in de artikelen 1 tot en met 7.

Als het verzoek uitgaat van de Vlaamse bevolking, onderzoekt het Vlaams Parlement of het verzoek door een voldoende aantal geldige handtekeningen wordt ondersteund. De voorzitter van het Vlaams Parlement verwijderd:

- 1° dubbele handtekeningen;
- 2° handtekeningen van personen die niet voldoen aan de voorwaarden, bepaald in artikel 6;
- 3° de handtekeningen van de personen voor wie de verschafte gegevens ontoereikend zijn om toetsing van hun identiteit mogelijk te maken.

De controle van de handtekeningen wordt afgesloten als het aantal geldige handtekeningen het vereiste aantal heeft bereikt.

Art. 9. Indien uit het onderzoek blijkt dat aan al de voorwaarden is voldaan, wordt het verzoek voor een volksraadpleging in het Vlaams Parlement ter bespreking voorgelegd.

Als het verzoek uitgaat van de bevolking, nodigt het Vlaams Parlement de initiatiefnemers van het verzoek uit om over het verzoek van gedachten te wisselen.

Het Vlaams Parlement kan de vraag of vragen die aan het Grondwettelijk Hof worden voorgelegd herformuleren. De procedure wordt bepaald in het Reglement van het Vlaams Parlement. Het Vlaams Parlement kan de vraag of vragen enkel herformuleren indien de initiatiefnemers van het verzoek voor een volksraadpleging zich hiermee akkoord hebben verklaard.

Art. 10. Indien uit het onderzoek blijkt dat aan de voorwaarden is voldaan, legt de voorzitter van het Vlaams Parlement, binnen de 60 dagen na indiening van het verzoek voor een volksraadpleging, het verzoek voor een volksraadpleging voor aan het Grondwettelijk Hof, in overeenstemming met artikel 30ter van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof.

Als het Vlaams Parlement in reces is, wordt de termijn verlengd overeenkomstig de bepalingen in het Reglement van het Vlaams Parlement.

Art. 11. Na uitspraak van het Grondwettelijk Hof over het verzoek voor een volksraadpleging, maakt het Vlaams Parlement in het Belgisch Staatsblad de nodige informatie met betrekking tot de volksraadpleging bekend, onder meer het onderwerp of de onderwerpen die behandeld zullen worden, de vraag of vragen die gesteld zullen worden, alsook de datum waarop de raadpleging plaatsvindt.

De volksraadpleging vindt plaats ten vroegste 60 dagen en ten laatste 120 dagen na de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad van de informatie, bedoeld in het eerste lid.

Art. 12. Het Vlaams Parlement verspreidt de essentiële informatie over de volksraadpleging, op de manier bepaald in het Reglement van het Vlaams Parlement.

Art. 13. Uiterlijk 30 dagen voor de volksraadpleging stelt het Vlaams Parlement, op de wijze bepaald in het Reglement van het Vlaams Parlement, informatie ter beschikking waarin het onderwerp van de volksraadpleging op een evenwichtige manier uiteengezet wordt, zonder een stemadvies te bevatten. De voor- en nadelen van het voorstel worden geëvalueerd.

De informatie wordt samengesteld in samenwerking met de initiatiefnemers van de volksraadpleging.

Art. 14. Het Vlaams Parlement bepaalt de maximumbedragen die politieke partijen, in voorkomend geval, voor de campagne van een volksraadpleging mogen uitgeven. De controle hierop wordt uitgevoerd door de Vlaamse Controlecommissie voor de Verkiezingsuitgaven.

Art. 15. De oproepingsbrief vermeldt:

- 1° waar en wanneer de deelnemer zich kan aanmelden om zijn stem uit te brengen;
- 2° de vraag of vragen;
- 3° de voorstellen tot antwoord.

Indien er verscheidene vragen worden gesteld, is er een duidelijke afbakening tussen de vragen.

Art. 16. Deelname aan de volksraadpleging is niet verplicht. Iedere deelnemer heeft recht op één stem per vraag. De stemming is geheim.

Art. 17. De stemmen worden geteld op voorwaarde dat ten minste 10 percent van de stemgerechtigden aan de stemming heeft deelgenomen.

Art. 18. De uitslag van de volksraadpleging wordt in het Belgisch Staatsblad bekendgemaakt en wordt binnen de 30 dagen na de volksraadpleging in het Vlaams Parlement besproken. De bespreking wordt afgerond met de stemming over een of meer moties die handelen over welke gevolgen gegeven worden aan de uitkomst van de volksraadpleging.

Wouter VANBESIEN